

Ondřej Hejnal

**Piješ? Nebo je to mikrofón?
Urbánní etnografie bezdomovectví**

Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra antropologie

Oponentský posudek: Doc. PhDr. Jan Váně, Ph.D.

Autor, Ondřej Hejnal, obrací ve své práci svou pozornost k fenoménu bezdomovectví, to je k tématu, které má jak výzkumný tak i sociální impakt pro uvažování o fungování pozdně moderních společností, včetně té naší. Proto jsem k němu přistupoval s očekáváním a nadšením, že někdo, kdo se problematice (s ohledem na autorovu publikační činnost) věnuje s nasazením a dlouhodobě, rozšíří či uceleně zachytí nějaký aspekt vícevrstevnaté problematiky. Mé nadšení ale poměrně záhy začal střídát údiv až roztrpčenost na tím, co je mi vlastně předkládáno. V následujících bodech dokládám své námitky a komentáře k práci, která má být výsledkem systematického bádání a na jejímž základě autor usiluje o titul Ph.D.

- (a) Autor hned v prvním odstavci své práce (efekt nechtěného nebo naopak uvědomovaného?) pojmenovává hlavní slabinu celé práce. A to, když konstatuje, že „disertační práce představuje určité shrnutí dílčích interpretací“ vlastního výzkumu. Rovnou podotýkám, že se jedná jen o dílčí interpretace. Shrnutí by alespoň elementárně aspirovala na propojenost. Ta rozhodně není dána jen společným jmenovatelem, jímž je předmět výzkumného zájmu a to tzv. zjevného bezdomovectví. Jinak řečeno, je nezbytné konstatovat hned v úvodu, že předkládaná práce je právě souborem nevyvážených dílčích popisů, které jsou charakteristické nevyváženou hodnotou. Kapitoly práce, a to ještě ne všechny, se snaží zachytit vždy nějaký specifický jev (vnímání domova bezdomovci, mediální obraz bezdomovce, morální soudy a hodnocení aj.), aniž je patrné kritérium výběru. Kvalitativní úroveň kapitol je nevyvážená. Od částí, které splňují standardy výzkumu a analytické interpretace (tj. teoreticky jasně ukotvený zkoumaný jev, metodologicky srozumitelný a uznatelných postup po analyticky jasné a konzistentní zjištění, zasazených do srozumitelných interpretací) po analytická torza a „výpisky“ z terénního deníku bez zasazení do celku.

Tento dojem nesouvislosti či torzovitosti je dán tím, že struktura práce je výslednicí poskládaných článků publikovaných Ondřejem Hejnalem. Je jistě pochopitelné, že struktura článku má jiné náležitosti, než ucelený text monografie/disertace. Avšak vycházím z předpokladu, že disertace má být výsledkem usilovného bádání s ambicí (vlastně povinností) vyjít v knižní podobě. Pak ale musí být pro čtenáře „informačně příjemná“. Co mám na mysli, zkusím doložit na metodologii, ale týká se to i teoretického zázemí.

- (b) Standardně se očekává, že informace o výzkumu umožní pochopit čtenáři pozadí výzkumu, to je kdy probíhal, kdo jsou hlavní aktéři a co o nich lze vědět. Hejnal nikde nesděljuje, kdy výzkum přesně probíhal. Z kradmo roztroušených poznámek a odkazů na Hejnalovy texty se lze jen dohadovat, kdy tomu tak bylo. Dokladem budiž např. tabulka 7, která odkazuje na data z roku 2010 nebo popis „Hiltonu“ z roku 2012. Kdy ale vlastní etnografie začala a kdy skončila? Není to zase až tak triviální problém, protože data (a z nich vyvozované informace-interpretace-závěry) mají tendenci v dnešním světě rychle zastarávat (viz 7 kapitola popis Hobexu, který ale od roku 2012 nestojí. Autor přesto celou část píše v přítomném čase). K čemu je etnografická studie, která byla provedena před čtyřmi lety (ale podle autorova odkazování na své vlastní texty a jejich dataci a s přihlédnutím ke skutečnosti, že recenzní řízení také zabere čas, jsou části poznatků starší více jak šest sedm let. Dokladem budiž již zmiňovaná tabulka 7).

Nezpochybňuji, že zjištěné poznatky vykazují nějakou formu trendu, ale ten je zaznamenaný, jen je-li dostatečně zachycené prostředí a okolí v Luhmannovském slova smyslu. Protože pak i starší data mohou vést k detekování a rozpracování obecnějších závěrů, které jsou odvoditelné i v rámci případových studií. Kromě toho, že o nic takového se s nějakým inovativním přesahem autor nepokusil, jsou alespoň některá elementární zjištění obecně přijímaná (jako je zaznamenaný přístup většinové veřejnosti k zkoumanému jevu, postupy policie, formy trávení času mezi bezdomovci aj., kterých si Hejnal všímí).

Zároveň pak ale vyznívá poměrně nepatřičně, když autor v roce 2017 naznačuje (v letech 2010-2012 to byl relevantní výrok), že jeho zjištění jsou ojedinělá (ještě odkazuje na Touška a Vašáta), protože studií věnující se jemu zvolené problematice v českém kontextu zase tolik není. Ony čtyři (ale spíše více) roky od oponentem předpokládaného sebrání dat a odevzdání ucelené výzkumné zprávy jsou obdobím,

kdy nejen kolegové a kolegyně v oboru, ale i státní správa (Praha, Ostrava, Brno, Plzeň) ale i studenti dalších pracovišť nezaháleli a tématu se rovněž věnovali a získávali další data spojené s problematikou bezdomovectví.

Komparativní výhoda výzkumu na malém městě, kterou Ondřej Hejnal naznačuje a v níž doufal, tak ta ale s ohledem na promarněný čas mohla spočívat primárně v tom, že by se představené výsledky opíraly o detailní popis prostředí a nikoli jen o „díličí popisy a interpretace“ a zachycení vícevrstevnatosti interakcí mezi sledovanými aktéry navzájem či vnějším okolím. Nutno podotknout, že takové náznaky v práci jsou (viz popis veřejné debaty), ale chybí jim strukturální provázání na výsledný celek.

U metodologie ještě zůstaňme. Rovněž informace o klíčových respondentech jsou maximálně fragmentální povahy. O respondentech nevíme nic. Hejnal tvrdí, že těch nejdůležitějších informátorů z řad bezdomovců bylo kolem 20, ale pouze o 8 trochu tušíme, kdo jsou. Postrádám alespoň nějaká sociodemografica. Stejně tak, s ohledem na etnografickou studii bych očekával, že autor nabídne preciznější popis prostředí – když už prozrazuje, kde výzkum probíhal (Beroun).

To znamená, postrádám informace (nejen) statistické povahy – počet obyvatel vs. odhady celkového počtu bezdomovců v Berouně, délka pobytu na ulici aj. – jsou-li taková data k dispozici. Případně zda takovou evidenci vede policie. Má zkušenost z rozhovorů s policií potvrzuje, že takové „vnitřní“ statistiky policie vede. S tím souvisí naprostá tajemnost ohledně výpovědí respondentů z řad policie a Hejnal přitom naznačuje, že byla policie důležitým aktérem v jeho výzkumu. Není ale jasné, jednalo se o tzv. pochůzkáře? Byli to lidé z vedení policie? Jakou podobu měl kontakt s policií, mám na mysli např. četnosti setkání. Stejně tak Hejnal opakovaně odkazuje na polostrukturované rozhovory s policií, ale nikde (např. formou přílohy) nelze dohledat, na co se vlastně ptal. Zase jen v náznacích lze odhadovat. Jestliže autor postavil výběr prostředí do popředí jako devizu, pak by bylo dobré dokreslit situaci, aby bylo zřejmé, zda je specifikum „malého města“ jiné pro zkoumaný fenomén na rozdíl od velkých měst nebo je „stejně“ a pak jak se to projevuje. Opět nevíme nic. Autor se sice opakovaně dovolává a kloní k nutnosti kontextuálně posuzovat jev, ale sám čtenáři kontextualitu nezprostředkovává.

Poslední dvě glosy k metodologii. Domnívám se, že klíčové pojmy je nezbytné vysvětlit hned v úvodu nebo při prvním výskytu, aby nebylo pochyb o tom, jak s nimi autor pracuje. Např. pojem bezdomovci. Jak s touto kategorií Hejnal pracuje, představuje pro čtenáře nelehký úkol. Odkazuje na sérii článků (zejména Toušek vs.

Vašát – kteří představují Hejnalovi jakési kontrapunktury vymezovaných pozic), ke konci celé práce pak zmiňuje i ustálenou kategorizaci ETHOS, ale jednoznačnosti se nedostává. Nejde o to, zda existuje jednoznačný pojem, ale jednoznačnost v tom, jak autor jevu rozumí a v jakém významu pojem používá. Těžko se vede diskuse (např. formou oponentury), když si čtenář není jist s jakým pojetím vlastně diskutovat. Vymezení některých pojmů se nedočkáme, ačkoli pro porozumění jednání v prostoru a v mezi skupinové interakci jsou klíčové. Např. „somrování/žebrání“. To, že autor tvrdí, že to bylo někde v textu vysvětleno je podle mne dáno tím, že použil pasáže ze svých publikací a ne zcela zdařile je „poslepoval“ do celku, jenž označuje jako disertace.

Autor poukazuje na to, že základem jeho poznatků je zúčastněné pozorování. Ale blíže není žádný popis, jakou toto pozorování mělo vlastně povahu. V textu se objeví pouze letmá zmínka – poznámka č. 38 – kde autor konstatuje, že měl nějaký plán (zmapovat celý týden formou 12hodinových participací). Následně autor konstatuje, že zkoumal jen od pondělí do pátku. Není jasné, jestli dodržel zamýšlené „12hodinovky“. Není jasné, jaký byl důvod ke zkrácení původního plánu. Není vlastně ani jasné, jaké byly intervaly kontaktů s respondenty. Nelze tak vlastně učinit závěr, jestli se tedy jednalo/nejednalo o zúčastněné (částečné) pozorování nebo ne a jaký to vše mělo dopad na vlastní výzkum.

- (c) Po obecném úvodu několik glos k vlastní práci. Úvod slouží k tomu, že si autor vymezí hranice – teorie, metody a s ohledem na tyto „nástroje“ oponent posuzuje, zda autor dosáhl svého deklarovaného záměru a jak se mu to podařilo. Problémem je, že není jasné, co je přesně cílem práce. Respektive, jak operacionalizovat a následně hodnotit záměr, jsou-li jím dílčí interpretace (s. 1). Některé parciální cíle jsou naznačeny a to tak, že Hejnal konstatuje, že ho „např. zajímalo, jakým způsobem rétoricky deklarovaná pravidla bezdomovců ovlivňují standardizované pozice bezdomovecké sociální struktury; zdali naznačuje posun daného jednotlivce v hierarchii či akcent na jiná kulturní pravidla; jak ovlivňuje materialista sociální strukturu a organizaci atd.“ (s. 4). V poznámce pod čarou (č. 6) pak zmiňuje, že má ještě i jiné deklarované cíle práce, ale neříká jaké. Některé lze postupně odkrývat během čtení textu, ale není jasné, jakou závažnost hrají a jak mají přispět k celkovému obrazu, který ale není deklarován. Podle úvodu a následné kapitoly by se mohlo zdát, že hlavním tématem výzkumu jsou zastávané morální pozice „bezdomovci na ulici“,

jejich normativní zdůvodnění a kontextuální vsazenost těchto postojů a projevů jednání do kontextu v rámci hostilního prostředí. Pokud by tomu tak bylo, byl by to zjevný, srozumitelný a náročný cíl. Avšak tato problematika je parciální částí předkládané práce. Další kapitoly tak budí zdání přílepků, aby vlastní text se všim všudy měl aspoň 89 stran.

Souhrnně řečeno, úvod v sobě obsahuje tezovité odkazy na teorie, který tak mají zřejmě sloužit jako základ práce, ale není jasné jejich použití, kromě toho, že je někdo někdy používá a vlastně se hned v úvodu vyskytne jev, který pak provází celý text a to je kontinuální vyrovnávání se s myšlenkami a tvrzeními Petra Vašáta, který tak zřejmě pro Ondřeje Hejnala představuje jakési alter ego. Dokonce i toto by mohl být ústřední motiv disertační práce, kdyby byl zdůvodněn a důsledně rozvíjen. V takovém případě ale měl Hejnal řádně představit zastávané pozice Petrem Vašátem, jeho koncepty a závěry a pak se s nimi na základě vlastního empirického materiálu a konceptualizací vyrovnávat. V předkládané práci ale odkazy na Vašáta, ale vlastně i na řadu textů Ondřeje Hejnala slouží pouze ke konstatování, že teorie, myšlenková pozice, zjištění jsou již někde jinde rozpracovány a čtenář ať si je laskavě přečte tam. Tento stav přičítám tomu, že předložená práce je vlastně, jak jsem opakovaně konstatoval, seskládána z části textů, které Hejnal během svého studia vydal. V těch je nepochybně nezbytná jistá zkratka. Problém je v tom, když se pak některé informace v jednotlivých kapitolách redundantně opakují (např. popis budovy – Hobex) nebo naopak volné aluze nedosahují provázanosti ve sdělení. Úvod a závěr + kapitola 6 „Deníková viněta“ jsou jen nastavenou „kaší“ bez zjevné souvislosti k celku avšak vedoucí k porozumění autorovi, co měl na mysli, když hovořil o dílčích interpretacích. S tím, že přepis z terénního deníku není sám o sobě žádnou interpretací.

- (d) Druhá kapitola je vlastně o morálním rozvažování studovaných aktérů. Výsledkem popisu z terénu a odkazování na sérii článků, byť relevantních autorů, je závěrečné konstatování o různorodosti morálních pozic. Je takové zjištění něco, co se nedalo předem očekávat? Domnívám se, že cílem (nejen etnografie) je předložit hlubší porozumění skutečnosti/realitě (a je jedno jestli detailním popisem doposud „nespatřeného“ nebo adekvátním propojením souvislostí doposud nevnímaných nebo úmyslně ignorovaných) očekávatelné zjištění. Tomu by mohlo napomoci např. popis aktérů (sociodemografika), něco ve smyslu, jako autor činí popisem prostoru – ať už se jedná o vlastní obydlí (Hobex) nebo místa každodenního pobytu (včetně grafických

vyjádření) cest za obživou, jak Hejnal učinil a které představují tu lepší a zdařilou část práce. Avšak i zde mám několik nejasností.

Popis míst, přiblížení „žargonu“ aktérů, jímž dané lokality pojmenovávají, svědčí o autorově zakotvenosti mezi zkoumanými. Postrádám ale nějaké obecnější závěry a vysvětlení strategií/důvodů (kromě zjištění, že „je tam klidnější“, že se jedná o reakci na příznivé/nepříznivé hlídky, možnost nechat pobíhat psy – což jako zjištění samo o sobě není málo), ale chybí právě propojenost užívání prostoru a času (více níže).

Je vážně možné, že se ve „využívání času“ a ve spojitosti s místy neobjevují v nějaké pravidelnosti ekonomické/estetické záměry respondentů (jedná se o témata, které Hejnal sám zmiňuje, a které by mohla posloužit jako prostředek k propojení s „morální problematikou“)?

Co mám na mysli. Žebrání/somrování na konkrétních místech má význam v čase oběda nebo když jdou lidé z práce, ale rozhodně ne v ranních/nočních hodinách nebo v čase, který většinová společnost tráví v práci. Ještě jinak řečeno, chybí mi závěr o využívání prostoru v souvislosti se zvolenými tématy, tj. jak to strukturuje jejich život, vztah k druhým klikám/partám a většinové společnosti. Kromě teda konstatování, že je většinová společnost nemá ráda, považuje je za estetický póvl aj.

To co mi v předkládané práci (s ohledem na nejasně vymezené cíle) chybí, je zpracování fenoménu času, tj. jeho role ve strategiích bezdomovců (např. na příkladu morálních soudů „čórky“). Letmo se této problematice Hejnal dotýká, ale nemá žádné analytické vyústění (začlenění nově přišedších na ulici, autorem zmiňovaná podezíravost vůči nim coby potenciálních konfidantů). Role času by totiž, podle mne, mohla sloužit jako spojnice pro provázání zvolených témat, jako např. povaha morálních výpovědí – soudů – odsudků uvnitř komunity i ve vztahu k většinové společnosti.

Hejnal např. zmiňuje problém s přišedšími na ulici, kteří jsou podezírání z konfidantství. Element času, jeho vnímání na ontologicko/hodnotové bázi by tak mohlo nabídnout odpovědi: kdy je dotyčný uznán za důvěryhodného, jak dojde k začlenění do kliky, party aj. Jak je stratifikována skupina a jak jsou ustavovány relace mezi nimi. Určuje to věk, čtvrt', to, že je tzv. „alkáč“ nebo „drogač“, aj. Ostatně zarazilo mne, že tato distinkce alkohol/drogy, která soudě alespoň podle oponentovy zkušenosti hraje stěžejní stratifikační roli, není v žádném ohledu Hejnalem zmiňována.

- (e) Jediná kapitola, která podle mne snese parametry kvalitně odvedené práce je kapitola 5. zde Ondřej Hejnal jasně strukturuje záměr a cíl, vysvětluje své výchozí pozice a

řádně na základě dat vyvozuje zajímavá zjištění. Kvalitu kazí nepřítomnost obrázku 5., na nějž je odkazováno a jenž pro porozumění textu je důležitý (viz formální chyby). Tato kapitola je kvalitní nepochybně proto, že prošla opakovanými přepisováním, což byl dáno tím, že text byl (pokud se nepletu) publikován. To se ale na druhé straně projevuje tím, že v textu je odkazováno na čísla tabulek, které ale v předkládané disertaci nesedí. Předpokládám, že autor to nepřečísloval (s. 60). Přemýšlím (nejen k této kapitole, ale zde to bylo nejpatrnější), nakolik si autor může dovolit emočně laděné hodnotící soudy (např. s. 68), ale to spíš souvisí s vlastní Weberovskou orientací oponenta.

- (f) Ke kapitole 6. Skutečně autor naznačuje, že se účastnil trestné činnosti? Celkově mi v práci chybí vyrovnaní se s etickými problémy, které s ohledem na zkoumané prostředí museli nastat. Zajímalo by mne, zda autor tuto problematiku promýšlel a k jakým dospěl závěrům. V Británii je např. běžné, že výzkumné záměry a metodu sběru disertačních prací musí schválit etická komise. Celkově ale vůbec nerozumím, k čemu 6. kapitola slouží. Pokud měla dokreslit „sémantiku čórky“ pak její místo je v kapitole 2. V kontextu řazení kapitol, její současné zařazení nedává smysl a nemá ani žádnou analytickou sílu.
- (g) Závěr není závěr, což autor nepochybně ví a naznačuje to už v samotném nadpise. Problém spatřuji v tom, že ale disertace bez závěru jako by nebyla. Cílem není v závěru jen shrnout, co autor vyzkoumal (avšak Hejnal nečiní ani to), ale doložit a rozvést zjištění, a vlastně tak ukázat, proč by se celé práci vůbec měla věnovat pozornost. Autor vlastně pouze v pseudozávěru tj. kapitole 8 konstatuje, že nejlepšími informátory jsou ti, co se v daném prostředí pohybují dlouho. Tato epistemologická pozice, která je vlastně po celou dobu latentně přítomna a skrývána za žonglování s pojmy etic/emic perspektivy představuje v mých očích klíčový metodologický problém. Pokud jsem autorovi správně porozuměl, brání vlastně pozici, že klíčovou roli při poznání reality hraje respondent/informátor. De facto poukazuje na to, že badatel nesmí ztratit ze zřetele význam rozlišení objektivní „dané“ (vnější) situace a způsobu, jímž je situace definována nebo interpretována sociálními aktéry. Tzn., že lidé reagují na určité situace a stavy spíše podle toho, jak je sami definují, než podle toho, jak se tyto situace jeví vnějšímu pozorovateli „tedy v objektivně“. Ještě jinak, že sociální svět má smysl, který je nezávislý na badatelově vědomí, vědění a chtění. S tím

souhlasím, ale otázka metodologicky stěžejní a odpověď (zastávaná pozice) autorem nezodpovězená, je, zda každodenní zkušenost a běžné vědomí aktéra, které je zdrojem informací musí nezbytně vést k souladu mezi vědeckými (sociologickými, antropologickými) konstrukty s konstrukty každodenní skutečnosti. Ještě jinak řečeno, Hejnal vlastně tvrdí, že základem poznání je tzv. princip adekvátnosti což není nic jiného než že jev (emic perspektiva aktéra) je vlastně identická s podstatou (realitou). Pak ale není třeba dělat vědu, protože potom stačí jít za aktéry a pouze se jich dotázat. A proto může Ondřej Hejnal tvrdit, že čím déle jsou bezdomovci v daném prostředí, tím se lépe orientují a lépe rozumí situaci. Ano může to být pravda v některých případech, ale je-li to obecný metodologický předpoklad, potom platí, že aktéři plně rozuměli své sociální situaci a tomu, proč nějak jednájí. V takovém případě by nemělo cenu je zkoumat.

- (h) Komentář k formálním náležitostem: text se vyznačuje řadou formálních provinění. Písmo v poznámkách má různou velikost. (s. 4, 22, 54), text se vyznačuje překlipy, chybí slova ve větách. Autor odkazuje na publikace, které ale nejsou v seznamu literatury, takže je nelze překontrolovat. Např. Vinopal 2005 s. 26. Grafická úprava je také dokladem, že práci nebyla věnována péče. Není jasné, proč na s. 43 jsou 4 řádky a zbytek strany je prázdný. Stejně tak tomu je na s. 50. Za vrchol šlendriánu považuji sekci 4.4. kde autor odkazuje ve svých vysvětleních na obrázek 4., který ale není součástí textu (s. 52) obdobná situace pak nastává na s. 56.

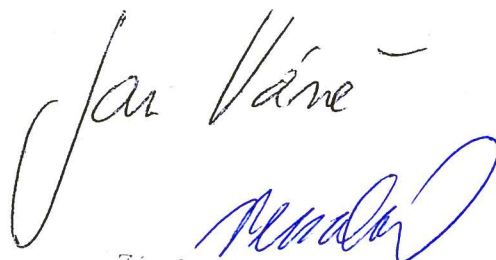
Souhrnně:

Velmi zajímavé a relevantní téma, se podle mne autorovi Ondřeji Hejnalovi nepodařilo adekvátně zpracovat tak, aby odpovídalo standardům kladeným na disertační práci.

Práci **nedoporučuji** k obhajobě.

17. 2. 2017

doc. PhDr. Jan Váně, Ph.D., v. r.

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
katedra antropologie

Posudek disertační práce

Autor práce: Ondřej Hejnal

Název práce: Piješ? Nebo je to mikrofón? Urbánní etnografie bezdomovectví

Místo a rok vypracování práce: Plzeň: FF ZČU 2017

Cílem práce Ondřeje Hejnala je porozumění každodennosti bezdomovců v menším, resp. středně velkém městě, které je z hlediska dostupných dat upozaděno oproti velkým městům, jakými jsou například Praha a Plzeň. Ondřej Hejnal předpokládá, že poznatky z menších měst se nemusí s daty získanými ve velkoměstech krýt a též vyslovuje názor, že úloha a možnosti výzkumníka v terénu malého města se liší. Předpokládá, že menší lokality budou při nejmenším pro jednotlivého výzkumníka uchopitelnější a tím i pochopitelnější.

V úvodní kapitole autor stručně shrnuje metodologii výzkumu, která vychází z etnografie. Sám říká, že se především inspiroval textem Laury Nader *Up the anthropologist: Perspectives gained from studying up*, která byla publikována v roce 1972. Zajímavější než pasáž o použitých metodách je navazující kapitola, kde se autor dotýká pohledu na svět a etických představ zkoumaných aktérů a také charakteru sebraných dat z hlediska jejich validity. Autor se zde snaží vysvětlit svoji představu *emic* perspektivy a svoji představu o relevantní interpretaci dat, kdy aktéři nejen říkají, co dělají, ale svým dalším jednáním interpretují svůj vlastní výklad situace. Dá se říci, že data ověřuje sám aktér, který, jak Ondřej Hejnal říká, má vždycky pravdu. Tento postup vnímám jako relevantní a dobře udržitelný.

Hejnalův metodologický výklad pro práci s daty postupně volně přechází spíše ve výklad nativních pojmů, kterým občas probleskne autorova poznámka, jak vnímá otázku struktury u bezdomovců, jak konceptualizuje, resp. co by rád viděl pod pojmem kultura, sociální organizace a podobně. Probleskne říkám proto, že text sám není jasně strukturován, orientaci nepomáhají ani názvy kapitol a podkapitol, prostě plyne, a to považuji za jednu ze slabých stránek této disertační práce. Často ani není zřejmé, proč je nějaká část označena jako kapitola, jiná jako podkapitola. Čtenář tudíž textem proplouvá, sleduje zajímavé nápady a interpretace bohaté na odkazovanou literaturu, aniž by tušil, v jaké fázi výzkumníkovy práce se nachází. Jednotlivé kapitoly a podkapitoly se soustřeďují postupně na téma:

- bezdomovci a jejich hodnoty a normy, krádeže a půjčování si věcí mezi bezdomovci
- bezdomovci a veřejný prostor
- postoje bydlících obyvatel města k bezdomovcům
- opět hodnoty a normy bezdomovců a vlastnosti, které jim připisuje majoritní společnost
- obživné aktivity
- hierarchizace bezdomovecké společnosti
- opět postoje k bezdomovcům, veřejná diskuse o bezdomovectví
- opět krádeže a půjčování si věcí mezi bezdomovci
- squat Hobex
- domov u bezdomovců.

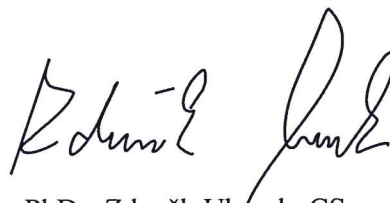
Závěr práce se vrací spíše k metodologii výzkumu, ale neodpovídá na základní otázku, která se týká fenoménu bezdomovectví na malém městě a jeho specifikům oproti velkoměstu nebo velkému městu, o němž existuje, dle sdělení autora práce, mnohem více údajů.

Závěrečné hodnocení práce není jednoduché. Na jedné straně je práce postavena na kvalitní etnografii a terénní výzkum by bylo možné hodnotit jako zvládnutý, pokud bychom znali otázky, na něž má odpovídat, byť by byly, tak jak je to u etnografických výzkumů běžné, generovány a zpřesňovány až během terénního pobytu.

Kvalitní etnografická data nepřirazená jasně formulovaným otázkám jsou erudovaně a na úrovni absolventa doktorského studia konfrontována se stávajícími teoretickými poznatky a s empirickým materiálem sebraným jinými autory a z této konfrontace vznikají relevantní interpretace umožňující, aby Ondřej Hejnal zaujímal postoje a vymezoval se vůči autorům studujícím obdobná témata a přispíval tím do diskurzu o dané problematice. Vybraný empirický materiál a řešená témata však netvoří zřetelnou linku od základních otázek k závěrům. Práce tudíž působí spíše jako soubor esejů, poznámek, či volně navazujících kapitol, které spojují etnografická data z jednoho terénního výzkumu.

Přes uvedené charakteristické rysy předloženého textu konstatuji, že autor v tomto textu pracuje s terénními daty na úrovni znalostí a dovedností odpovídajících pro ukončení doktorského studia a proto tento text doporučuji k obhajobě.

V Praze 16. 2. 2017

Doc. PhDr. Zdeněk Uhérek, CSc.

oponent

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
katedra antropologie

